

УДК 728

Н. В. Козлова

аспірантка, асистент кафедри ОАіАП, НГІГ КНУБА

ОПТИМАЛЬНИЙ ПСИХОФІЗІОЛОГІЧНИЙ ПРОСТІР ЛЮДИНИ В ЖИТЛОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ (огляд праць)

«формы, наружные поверхности и плоскости моделируют не только ограниченное пространство, но и оказывают сильное воздействие за пределами, ограниченными их физическими размерами»

З.Гидион

Анотація: в статті розглянуті наукові підходи до сучасного визначення архітектурного середовища з точки зору психофізіологічних (духовних) потреб людини.

Ключові слова: психофізичний простір, житловий простір, оптимальний психофізіологічний житловий простір, екотоп.

Кожний фізичний об'єкт поєднує в своєму просторі дві основні проєкції з метафізичних світів – інформаційних (свідомих) і енергетичних (безсвідомих). Матеріальна частина простору (фізичний світ) є тривимірним, а ідеальна частина буття (духовний світ) чотиривимірним, тобто все живе пов'язане також з четвертим, психічним (жива душа) просторовим світом. В цьому також виявляється принцип побудови та сутність всього земного, планетарного простору [1].

За Ніциним О.Ю. *психофізичний простір* – це трьохмірна картина зовнішнього світу, яка бере свій початок у свідомості людини і лише там існує. Але при формуванні сучасного середовища життєдіяльності вже не достатньо суми відомих знань та навичок об'ємно-просторового формотворення. На даний час вже визріла необхідність проникати глибше у сутність простору, зрозуміти, які ще існують ресурси взаємодії з ним. А також, побачити буквально, як людина та будинок взаємодіють з простором, та наочно визначити кордони зовнішньої та внутрішньої частин просторового об'єкту.

Геометрична модель структурованого простору Горшкової Г.Ф. виникає на перетині основних ліній трикутника, який виконує регулятивну функцію (тобто автоматичної надбудови) фізичного простору. З історії відомо, що через мову графічних абрисів (як ізографічних - наслідувальних, так і абстрактних - геометричних) проєкціювалось у побутовий світ та видозмінювалось просторове уявлення людини. У сучасної людини поступово виникло враження (відчуття) присутності деякого побутового фактору – *четвертого виміру* (у фізиці та філософії – «фактор часу», у психології – «простір душі»).

Розглянута система графічних символів та знаків, накопичених за багатовікову історію цивілізації, дозволяє виділити чотири смислових блоки інформації, яка означає, символізує та описує принципи просторового буття:

1) людина, структура її внутрішнього простору; 2) побутовий зовнішній світ; 3) креативний (архітектурний); 4) геометрична графіка [1].

Всі життєві процеси та їх формальний прояв розділяють на основні чотири категорії: 1) предметний світ (природні створіння, творіння та будови); 2) живий світ (божественні створіння та тварини); 3) конструктивний світ – творчість (художня та технічна) людини; 4) архітектурний світ – просторово-художнє споглядання (мистецтво) людини [1].

В сучасному світі все більше розуміють, що багато природніх умов і закономірностей існування та організації середовища буття людини в просторі пов'язані із Землею, з фізикою планети, з екосистемами її поверхні та атмосфери. Конкретизується уява про те, що життя людини – це просторова матеріалізація руху часу, в ланцюгу якого взаємодіють окремі елементи буття: простір (як сфера життя) – космос – боги (релігія) – людина – мистецтво – соціум – техніка (технології) – інформація – космос – простір (як форма інформаційної свідомості та руху) [1].

Багаточисельні дослідження у сфері сприйняття архітектури, які проводились на протязі XIX – XX ст. мали відношення до сприйняття зовнішніх форм, об'ємів, екстер'єру архітектурних об'єктів, а уваги інтер'єру практично не приділялось. Слід зазначити, що при сприйнятті архітектури задіяні такі види сприйняття як: кіностетичне (зміни у нахилі статі), слухове (звуки кроків, скрипи підлоги, якість акустики вцілому), зорове (яке дає уяву про поверхню, її шорсткість, гладкість); смакове (запах фарби стін) [6].

В своїх дослідженнях житлового простору Г.Ф.Горшкова розглядає деякі залежності між конфігураціями будинків і побудовою об'єктивного простору:

- основні, значимі, елементи окреслення образу житлового будинку – це характер його завершення, членування по вертикальній осі фасаду, а саме: основа, база, межа даху, карнизу, міжповерхові карнизи; рівні віконних рядів;
- геометрична схема фасаду складається з двох фігур прямокутника (квадрату) і трикутника, що символізує зв'язок Неба і Землі. Образне окреслення фасаду асоціюється з точкою завершення покрівлі. Висотним положенням даної точки визначається різниця між традиційними східноєвропейськими та західноєвропейськими житловими будинками: чим вище вершинна точка знаходиться від землі, тим вище направлені окреслення зовнішнього та внутрішнього простору, тим більше «одухотворений» житловий простір.

Час та людина особливо взаємодіють у моменти, коли якісно змінюється просторове уявлення людини та сприйняття нею самої себе. Геометричний аналіз проєкцій фігури людини підтверджує об'єктивність зв'язків внутрішньої та зовнішньої структур людини та її індивідуального простору.

В основі світової проєкції земного простору лежить система енергоінформаційного обміну між поверхнею Землі (горизонтально обмеженим простором) та часом (вертикальний вектор розвитку). Людина взаємодіє з простором через форму свого тіла і своєї свідомості. *Функція (характер енергоінформаційних процесів)* передбачає наявність трьох типів просторів:

- 1) прямокутного, який розчленовує цілісні процеси буття на різні смислові блоки, що частіше реалізуються в архітектурних формах;
- 2) округлого, яке більш відповідає плавному (ідеальному або живому) формотворенню;
- 3) хрестободібного, яке розчленовуючи цілісний простір, здійснює розподіл енергоінформаційних (обмінних) потоків назовні.

З співставленого ряду геометричних побудов, які виконані на основі геометричної моделі структурованого простору, виявлено взаємозв'язки еволюційного розвитку розмірів і форми будинків зі змінами просторів у професійному просторі людини (рис.1).

При зрості сучасної людини (1.82 м) для розміщення піраміди її персонального простору вимагається висота кімнати в чистоті – 3 м. При цьому повздовжній переріз кімнати – «два квадрати». В такому приміщенні реалізується вся духовна сфера просторової свідомості окремої людини.

Знаходячись в сучасному житлі 3х2.8 м, людина перебуває в зменшеному просторі. При такій ширині інформаційні потоки розкриваються у межах сфери, яка проходить через центр душі людини. Таким чином, духовне «заспокоєння» відбувається за рахунок душевного потенціалу самої людини, що обмежує за часом перебування в такій кімнаті.

В багатоповерховій структурі сучасних житлових будинків зберігається висотна норма поверху – 3 м, але іноді використовується ширина 4.5 м. Графічна ситуація показує як поєднуються особисті простори людей, які проживають один над іншим. Якщо достатня ширина забезпечує простір для духовного розвитку (розкриття ментальної сфери), то по висоті здійснюється накладка особистих просторів людей один на одного. Тоді енергетика «безсвідомого», сусіда який живе вище, фактично перекриває духовно-душевну сферу людини.

Як зазначає М.Ф.Реймерс (1994), найбільш загальними властивостями архітектурного середовища, з точки зору відповідності біосоціальних потреб людини, виступають поняття «комфортності» або «дискомфортності».

Психологічний комфорт включає суб'єктивний комфорт, пов'язаний з особистими цінностями та об'єктивний, який визначається громадськими умовами [6].

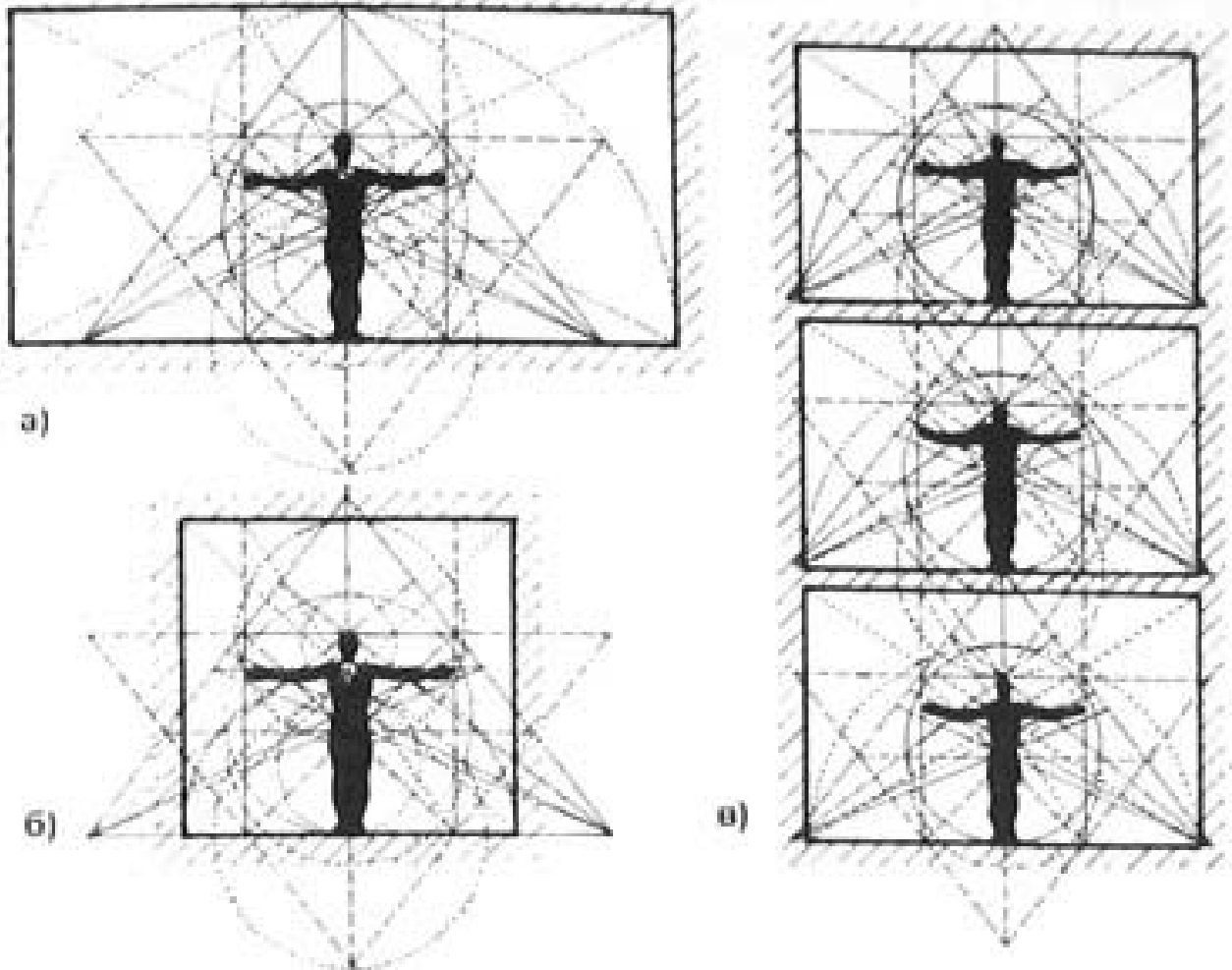

Рис.1 Житловий простір в масштабі людини.

а – ідеальна структура житлової кімнати; б – існуючий вітчизняний стандарт житлової кімнати; в – існуючий стандарт багатоповислового житлового будинку

Оптимальний психофізіологічний житловий простір – це екологічний архітектурний простір («екотоп», «біопозитивний простір»). Іовлев В.І. дає визначення *архітектурному екотопу*, як штучно організованому простору, який забезпечує комфортний та гармонійний розвиток людини, соціуму та навколишнього середовища.

Специфіку просторово-екологічного підходу відображають два рівні положень: 1) методологічний (сюди входять принципи єдності, екоциклічності, нормативності, унікальності); 2) практичний (ресурсність, контекстуальність, хронотопологічність, архітипічність, еніологічність, альтернативність), де:

1. ресурсність – економія вільних зон середовища;
2. контекстуальність – в забудові має бути контекст планувальний, візуальний, соціально-психологічний, функціональний, знаково-символічний;
3. хронотопологічність – відображає характер процесу взаємодії людини з середовищем;
4. архітипічність – природне формування архітектурного образу.

Література

1. **Горшкова Г.Ф.** Проекционная геометрия архитектурного пространства: Автореф. дис. ...д-ра. архіт.: 18.00.01/ НГАСУ. – Нижний Новгород, 2009г. – 46с.
2. **Горшкова Г.Ф.** Пространственная геометрия жилых и общественных зданий. // Жилищное строительство. – 2007. - №8. – С.15-17.
3. **Иовлев В.И.** Ценности и экологические качества пространства // Жилищное строительство. – 2008. - №1. - С.23;
4. **Иовлев В.И.** Формирование и экологизация архитектурной среды // Жилищное строительство. – 2008. - №6. – С. 24-25;
5. **Ніцин О.Ю.** Геометрія психофізичного простору та перспектива.: автореф. дис. д-ра технічних наук: 05.01.01/ Ніцин О.Ю.; Київський нац. ун-т будівництва і архітектури. – Київ., 2007.- 34с.
6. **Виноградова Е.И.** К проблеме изучения восприятия внутреннего жилого архитектурного пространства. // Е.И.Виноградова. Материалы студенческой научной конференции "Актуальные проблемы архитектуры и дизайна-2009". Архитектон: известия вузов. №26 (Приложение). 2009. http://archvuz.ru/2009_22/18

Аннотация

В статье рассмотрены научные подходы к современному определению архитектурной среды с точки зрения психофизиологических (духовных) потребностей человека.

Ключевые слова: психофизическое пространство, жилое пространство, оптимальная психофизиологическая жилая среда, экотоп.

Annotation

The paper considers modern scientific approaches to the definition of the architectural environment in terms of psycho-physiological (spiritual) needs in person.

Key words: psychological and physical space, living space, the optimal psychophysiological living environment, ecotope.